

20.12.2011

AH27300
1193/69.05.01/2011

Jakelu

1. Jouni Luukkaisen selvitys, vastine ja jatkokantelu 2.10.2011 sekä lisäkirjoitukset 3. ja 7.10.2011
2. EOAK:n selvitys- ja lausuntopyyntö 9.12.2011 Dnrot 4489/2/10 ja 3543/4/11

SELVITYS- JA LAUSUNTOPYYNTÖ KOSKIEN JOUNI LUUKKAISEN SELVITYSTÄ, VASTINETTA JA JATKOKANTELUA PUOLUSTUSVOIMIEN KIRKOLLISTA TYÖTÄ KOSKEVAN OHJEISTUKSEN JA KÄYTÄNNÖN NYKYTILASTA

Pääesikunta on antanut Jouni Luukkaisen kantelun johdosta 1.6.2011 päivätyn selvityksen AH11312 eduskunnan apulaisoikeusasiamiehelle sisältäen Pääesikunnan henkilöstöosaston sekä Maavoimien, Merivoimien ja Ilmavoimien Esikuntien ja Maanpuolustuskorkeakoulun lausunnot.

Luukkainen on toimittanut Pääesikunnan selvityksen johdosta Eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan 2.10.2011 päivätyn vastineen ja jatkokantelun (3543/4/11), joka on Luukkaisen mukaan jatkoa aiemmille kanteluille (772/4/11). Luukkainen on toimittanut vielä aiheesta 3.10.2011 ja 7.10.2011 päivätyt lisäkirjoitukset.

Luukkainen on arvioinut kirjoituksista lähemmin ilmenevin tavoin muun muassa Pääesikunnan antamia lausuntoja. Luukkainen on viitannut aiemman kantelunsa (772/4/11) kirkollisia oppitunteja koskevaan osaan ja käsittelee muun muassa kirkollisten oppituntien uskonnonharjoittamisen luonnetta. Luukkainen käsittelee myös elämänskatsomustiedon opetusta ja toteaa, ettei mitään hallinnollisia määräyksiä opetuksen tavoitteista ja aiheista ollut.

Luukkainen on tarkastellut kirjoituksista lähemmin ilmenevin tavoin myös sitä, miten kirkollisen työn osuutta Puolustusvoimien koulutuksessa oli käsitelty muun muassa viimeaikaisissa lainsäädäntöuudistuksissa, asevelvollisuuslakitoimikunnassa, puolustuslakikomiteassa, kirkko- ja valtiokomiteassa sekä Pääesikunnan pysyväismääräyksessä vuodelta 1970. Edelleen Luukkainen on tarkastellut muun muassa vuoden 1922 uskonnonvapauslakia, koulu- ja seminaarilainsäädäntöä sekä uskonnonvapautta vankiloissa.

Luukkaisen mukaan Puolustusvoimien kirkollisten oppituntien tilanne on nykyisellään laiton. Kirkollisiin oppitunteihin osallistumisen velvolli-

suus valtiokirkkoihin kuuluville varusmiehille on uskonnon- ja omantunnon vapautta sekä yhdenvertaisuutta koskevana ja niitä rajoittavana sellainen yksilön velvollisuus, että sen perusteista on sen asiallisen merkityksen tähden perustuslain 80 §:n mukaan säädettävä lailla, jos käytäntö halutaan säilyttää. Osallistumisvelvollisuudesta ei ole enää lainsäädäntöä vuoden 1922 uskonnonvapauslain tultua kumotuksi 1.8.2003. Velvollisuus osallistua kirkollisille oppitunneille olisi Luukkaisen mukaan joka tapauksessa välttämätöntä poistaa oppituntien uskonnonharjoitusluonteen tähden.

Luukkaisen mukaan on myös perustuslain vastaista syrjintää, että varusmiesten elämäncatsomustiedon opetuksen tavoitteista ja aiheista ei ole omia ohjesääntöjä ja hallinnollisia määräyksiä. Luukkaisen mukaan on vastoin perustuslain takaamaa uskonnon ja omantunnon vapautta, jos elämäncatsomustiedon opetus on järjestetty niin puutteellisesti, että kirkollisista oppitunneista vapautukseen oikeutetuille syntyy käytännön pakko osallistua muillekin kuin ensimmäiselle oppitunnille.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on pyytänyt perustuslain 111 §:n 1 momentin nojalla Pääesikuntaa toimittamaan Luukkaisen uusien kirjoitusten johdosta lisäselvityksen sekä antamaan niiden johdosta lausunnon. Samalla on pyydetty ilmoittamaan apulaisoikeusasiamiehen 28.12.2010 antamassa päätöksessä (2878/4/08, 566/4/09 ja 3155/4/09) esittämien kannanottojen mahdollisesti aiheuttamista jatkotoimenpiteistä. Päätöksessä apulaisoikeusasiamies on saattanut Pääesikunnan tietoon käsityksensä Puolustusvoimien kirkollista työtä koskevan ohjeistuksen ja käytännön nykytilasta.

Pääesikunnan lausunto valmistellaan oikeudellisella osastolla. Oikeudellinen osasto pyytää Pääesikunnan henkilöstöosastoa sekä Maavoimien, Merivoimien ja Ilmavoimien Esikuntaa ja Maanpuolustuskorkeakoulua antamaan lausunnot asian johdosta.

Asiakirjat tulee liittää PVAH-asiaan 1193/2011 siten, että ne ovat Pääesikunnan oikeudellisen osaston käytössä **viimeistään perjantaina 27.1.2012**.

Sektorijohtaja sotilaslakimies
Varatuomari

Pia Palojärvi

Sotilaslakimies
Varatuomari

Anna Sarlos

Pääesikunta
Oikeudellinen osasto
HELSINKI

Pyyntö

3 (3)
AH27300
1193/69.05.01/2011

LIITTEET Viiteasiakirja 9.12.2011 Dnrot 4489/2/10 ja 3543/4/11 (jäljennös, postitse)
Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen päätös 28.12.2010 Dnrot 2878/4/08, 566/4/09 ja 3155/4/09

JAKELU PEhenk-os
MAAVE
MerivE
IlmavE
MpKK

TIEDOKSI

17.1.2012

Pääesikunta
Oikeudellinen osasto
PEoik-os
PL919
00131 HELSINKI

PEoik-os pyyntö AH27300/20.12.2011

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULUN LAUSUNTO KIRKOLLISTA TYÖTÄ KOSKEVAN OHJEISTUKSEN JA KÄYTÄNNÖN NYKYTILASTA

Pääesikunnan oikeudellinen osasto on pyytänyt viiteasiakirjassa Maanpuolustuskorkeakoululta lausuntoa eduskunnan apulaisoikeusasiamiehelle annettavaan lausuntoon koskien Jouni Luukkaisen vastinetta ja jatkokantelua puolustusvoimien kirkollista työtä koskevan ohjeistuksen ja käytännön nykytilasta.

Maanpuolustuskorkeakoulu toteaa, että uudessa kantelussa keskitytään kirkkoon kuuluvien oikeuteen olla osallistumatta varusmiehille pidettäviin kirkollisen alan oppitunneille ja toisaalta siihen että em. oppitunteja korvaavasta elämäncatsomuksellisesta opetuksesta ei ole omaa hallinnollista normia. Maanpuolustuskorkeakoulu katsookin, että uusi kantelu ei varsinaisesti koske Maanpuolustuskorkeakoulun toimintaa, koska Maanpuolustuskorkeakoulussa ei kouluteta varusmiehiä eikä myöskään järjestetä kirkollista tai elämäncatsomuksellista opetusta.

Maanpuolustuskorkeakoulussa annettava opetus perustuu tutkimuksen tuloksiin ja alan parhaisiin käytäntöihin. Opetussuunnitelmat ja opintojaksokuvaukset ovat nähtävillä Maanpuolustuskorkeakoulun opintooppaassa. Opintojaksojen sisältö ja opetusmenetelmät on tarkemmin eritelty jokaisen opintojakson pedagogisessa käsikirjoituksessa. Opetuksesta vastaavat aihepiireihin koulutetut ja perehtyneet opettajat.

Maanpuolustuskorkeakoulu toteaa kuitenkin, että mahdollinen epäselvyys varusmiesten kirkollisten oppituntien ja niitä korvaavan elämäncatsomuksellisen opetuksen sisällöstä olisi ratkaistavissa laatimalla kyseisistä oppitunneista riittävän tarkat oppituntikuvaukset ja pedagogiset käsikirjoitukset. Tavoitteena tulee pitää sitä, että erillisistä kirkollisen alan ja elämäncatsomustiedon oppitunneista luovutaan. Tällöin varusmiehille suunnattujen etiikkaa, ihmissuhdetaitoja sekä psyykkistä hyvinvointia käsittelevien oppituntien sisällön ja toteutuksen tulee olla sellainen, että kaikki varusmiehet uskonnollisesta vakaumuksesta riippu-

matta voivat niille osallistua. Sotilaspappien voidaan katsoa koulutuksensa ja kokemuksensa puolesta olevan sopivia vastaamaan edellä mainittujen, kaikille varusmiehille yhteisten, oppituntien toteuttamisesta.

Hallintojohtaja
Kommodori

Aulis Minkkinen

Sotilaspappi
Sotilaspastori

Janne Aalto

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu

LIITTEET

JAKELU

TIEDOKSI

Pääesikunta
Oikeudellinen osasto
PEoik-os
PL 919
00131 HELSINKI

PEOIKOS:n pyyntö AH27300, 20.12.2011

**ILMAVOIMIEN ESIKUNNAN LAUSUNTO KOSKIE JOUNI LUUKKAISEN SELVITYSTÄ,
VASTINETTA JA JATKOKANTELUA PUOLUSTUSVOIMIEN KIRKOLLISTA TYÖTÄ
KOSKEVAN OHJEISTUKSEN JA KÄYTÄNNÖN NYKYTILASTA**

Pääesikunta on pyytänyt viiteasiakirjalla Ilmavoimien Esikunnan lausuntoa liittyen Jouni Luukkaisen selvitykseen, vastineeseen ja jatkokanteluun koskien puolustusvoimien kirkollisen työn ohjeistusta ja käytännön nykytilaa.

Luukkaisen kantelu on kiteytynyt kahteen kohtaan: Ensiksikin Luukkaisen mukaan puolustusvoimien kirkollisten oppituntien tilanne on nykyisellään laiton. Velvollisuus valtiokirkkoihin kuuluville osallistua oppitunneille on hänen mielestään sellainen yksilön velvollisuus, että sen perusteista pitäisi perustuslain 80 §:n mukaan säätää lailla. Velvollisuus osallistua kirkollisille oppitunneille olisi välttämätöntä poistaa joka tapauksessa oppituntien uskonnonharjoitusluonteen tähden. Luukkaisen mukaan negatiivisen uskonnonvapauden täytyisi toteutua valtionkirkkoihin kuuluvilla varusmiehillä siten, että heidän olisi voitava ilmoitussellaan kieltäytyä kirkollisista tilaisuuksista sekä myös kirkollisista oppitunneista ja tämän sijasta osallistua elämäkatsomustiedon opetukseen. Myöskään asevelvollisuuslaki ei anna lakiperustetta pakolle osallistua kirkolliseen opetukseen. Puolustusvoimissa kansalaiskasvatuksen piiriin luettavassa kirkollisessa opetuksessa ei Luukkaisen näemyksen mukaan kuitenkaan ole kyse yleisistä kansalaistiedoista eikä -taidoista, vaan kirkollisista.

Toiseksi Luukkaisen kantelu on keskittynyt elämäkatsomuksen opetuksen tilaan. Hänen mukaansa on perustuslain mukaista syrjintää, ettei varusmiesten elämäkatsomuksen tavoitteista ja aiheista ole omia ohjesääntöjä ja hallinnollisia määräyksiä. Luukkaisen saaman tiedon mukaan opetus on niin huonosti järjestetty, että valtionkirkkoihin kuulumattomat eli opetukseen nykyisin oikeutetut varusmiehet jättävät sen valitsematta, jolloin heidän oikeutensa torjua kirkollinen opetus uskonnon ja omantunnon vapauden tähden ei tosiasiallisesti toteudu. Luukkainen on siteerannut kantelussaan mm. Juntusen tekemää pro gradu tutkielmaa (PV:n kirkollinen opetus ja varusmiehen uskonnonvapaus),

jonka mukaan vapautuksessa oikeutettujen mahdollisuus jäädä pois kirkollisista oppitunneista ei toteudu kaikissa tapauksissa vaan että käytännössä varusmiehet joutuvat kuitenkin osallistumaan esimerkiksi kaatuneiden huollon, johtamis- ja valaoppitunneille, kuuluivatpa he kirkkoon tai eivät. Luukkaisen mukaan elämäkatsomustiedon opetus on toteutettu tavalla, joka ei takaa uskonnon ja omantunnon vapauden tosiasiallista toteutumista. Hallinnollisen normin kehittämättä jättäminen koskien elämäkatsomustietoa vaarantavat elämäkatsomustiedon opetuksen luonteen ja syrjivät valtionkirkkoihin kuulumattomia.

Samalla lausuntopyynnössä on pyydetty ilmoittamaan eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen 28.12.2010 antamassa päätöksessä esitettyjen kannanottojen mahdollisesti aiheuttamista toimenpiteistä.

Ilmavoimien Esikunta lausuu seuraavaa:

Luukkaisen kantelun ensimmäisen aiheen eli ns. negatiivisen uskonnonvapauden osalta Ilmavoimien Esikunta toteaa, että negatiivista uskonnonvapautta on käsitelty jo Ilmavoimien Esikunnan aiemmin antamassa lausunnossa CH7054, 27.4.2011.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen päätöksessä esitettyjen kannanottojen aiheuttamista jatkotoimenpiteistä Ilmavoimien Esikunta toteaa, että vuoden 2011 aikana jokaisessa varusmieskoulutusta antavassa joukko-osastossa on järjestetty koulutusta henkilökunnalle liittyen mm. uskonnonvapauden määritelmiin (positiivinen ja negatiivinen uskonnonvapaus), uskonnonvapauslain keskeiseen sisältöön sekä neuvottu miten mahdollisissa ristiriitatilanteissa tulee toimia. Ristiriitatilanteilla tässä yhteydessä tarkoitetaan sitä, että evankelisluterilaiseen tai ortodoksiseen kirkkoon kuuluva ilmoittaisi olevan vakaumuksensa vastaista osallistua kirkollisiin tilaisuuksiin tai kirkolliseen opetukseen. Näissä tapauksissa vuonna 2011 annetussa koulutuksessa on tuotu esille, että yllä kuvatunlaisissa tilanteissa annetaan varusmiehelle mahdollisuus olla osallistumatta kirkollisiin tilaisuuksiin tai kirkolliseen opetukseen. Samassa yhteydessä varusmiehelle on selvitettävä, että ko. opetuksen sijasta hänen tulee osallistua elämäkatsomuksen opetukseen.

Ilmavoimien Esikunta vielä korostaa, että esimerkiksi kaatuneiden huollon oppitunnit sekä johtamis- ja valaoppitunnit, joiden luonnetta Luukkainen on kantelussaan pitänyt kirkollisena, eivät tätä ole, vaan ne liittyvät kansalaiskasvatukseen. Ko. oppitunnit eivät ole uskonnonharjoittamista, vaan on perinteisesti ollut valtionhallinnon tahto, että sotilaspappi opettaa myös kyseiset kokonaisuudet.

Luukkaisen kantelun toinen aihe on kritisoinut elämäkatsomuksen opetukselta puuttuvaa normisääntelyä. Ilmavoimien Esikunta toteaa, ettei puolustushaaratalla normien puuttumista ole nähty ongelmallise-

na. Mikäli pääesikunta näkee tarpeelliseksi elämäkatsomustiedon opetuksen normittamisen jollakin tavalla, tämä voidaan Ilmavoimien Esikunnan näkemyksen mukaan tehdä.

Sektorijohtaja
Varatuomari

Veli-Pekka Paananen

Sotilaslakimies
Varatuomari

Anne Kolari

Tämä asiakas on sähköisesti allekirjoitettu.

LIITTEET

JAKELU

TIEDOKSI

30.1.2012

DI951
1193/69.05.01/2011

Pääesikunta
Oikeudellinen osasto
PEoik-os
PL 919
00131 HELSINKI

PEOIK-OS lausuntopyyntö AH27300/20.12.2011

**MERIVOIMIEN ESIKUNNAN LAUSUNTO JOUNI LUUKKAISEN SELVITYKSEEN,
VASTAUKSEEN JA JATKOKANTELUUN**

PEOIK-OS on pyytänyt Merivoimien Esikunnan lausuntoa Jouni Luukkaisen Eduskunnan Oikeusasiamiehen kansliaan 1.6.2011 antaman selvityksen, 2.10.2011 päivätyn vastineen ja jatkokantelun (3543/4/11), joka on Luukkaisen mukaan jatkoa aiemmille kanteluille (772/4/11), johdosta. Luukkainen on toimittanut vielä aiheesta 3.10.2011 ja 7.10.2011 päivätyt lisäkirjoitukset.

Luukkainen on kritisoinut eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen Luukkaisen aiempia kanteluita koskevaa ratkaisua 28.12.2010. Merivoimien Esikunta katsoo, että tältä osin Luukkainen ei ole tuonut esille seikkoja, joiden perusteella ratkaisua voitaisiin pitää miltään osin virheellisenä.

Luukkainen katsoo, että kirkollinen opetus on aihepiireiltään vahvasti sidottu sotilaan koulutukseen kun taas elämänskatsomustiedon opetus ei ottaisi riittävästi huomioon Puolustusvoimille asetettuja tavoitteita ja asepalveluksen valinnoita oppilaita. Merivoimien tiedossa ei ole yhtään tapausta, jossa elämänskatsomustiedon opetuksessa ollut varusmies olisi kritisoinut koulutuksen sisältöä tai jossa tämän esimiehet olisivat pitäneet riittämättömänä elämänskatsomustiedon opetusta saaneiden sotilaallista koulutusta. Koulutus merivoimissa on normin 018 (PVHSM Kirkollinen ala 018 - PEHENKOS Osallistuminen kirkolliseen opetukseen ja kirkollisiin tilaisuuksiin) mukaista ns. korvaavaa opiskelua niille varusmiehille, jotka eivät kuulu kansakirkkoihin. Ei ole aihetta katsoa että elämänskatsomustiedon opetuksen järjestelyissä olisi puutteita.

Kantelussa ei ole esitetty myöskään uusia perusteita, joiden nojalla kirkollisen työn käytäntöjä, jotka ovat jatkuneet muuttumattomana asevelvollisuuslain 2007 tapahtuneen muutoksen jälkeen (siis uuden uskonnonvapauslain ollessa voimassa), olisi syytä arvioida uudelleen.

Muilta osin Merivoimien esikunta uudistaa aiemmin asiassa lausumansa.

Merivoimien Esikunta

Henkilöstöosasto

TURKU

Lausunto

2 (2)

DI951

1193/69.05.01/2011

Esikuntapäällikkö
Lippueamiraali

Veijo Taipalus

Sotilaslakimies
Varatuomari

Antti Lehmusjärvi

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu

LIITTEET

JAKELU

TIEDOKSI

Pääesikunta
Oikeudellinen osasto
PEoik-os
PL 919
00131 HELSINKI

PEOIK-OS:n lausuntopyyntö AH27300/20.12.2011

MAAVOIMIEN ESIKUNNAN LAUSUNTO PUOLUSTUSVOIMIEN KIRKOLLISTA TYÖTÄ KOSKEVAN OHJEISTUKSEN JA KÄYTÄNNÖN NYKYTILASTA

1. Pääesikunnan lausuntopyyntö

Pääesikunta on viiteasiakirjalla pyytänyt Maavoimien esikunnan lausuntoa Jouni Luukkaisen uusien kirjoitusten johdosta sekä pyytänyt ilmoittamaan samalla apulaisoikeusasiamiehen 28.12.2010 antamassa päätöksessä (2878/4/08, 566/4/09 ja 3155/4/09) esittämien kannanottojen mahdollisesti aiheuttamista jatkotoimenpiteistä.

2. Jouni Luukkaisen selvitys, vastine ja jatkokantelu 2.10.2011 sekä lisäkirjoitukset 3. ja 7.10.2011

Jouni Luukkainen on toimittanut Pääesikunnan 1.6.2011 antaman selvityksen johdosta Eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan 2.10.2011 päivätyn vastineen ja jatkokantelun (3543/4/11), joka on Luukkaisen mukaan jatkoa aiemmille kanteluille (772/4/11). Luukkainen on toimittanut vielä aiheesta 3.10.2011 ja 7.10.2011 päivätty lisäkirjoitukset.

Luukkainen on kirjoituksessaan vaatinut evankelisluterilaiseen kirkkoon ja ortodoksiseen kirkkoon kuuluville varusmiehille mahdollisuutta kieltäytyä Puolustusvoimien kirkollisista oppitunneista sekä vaatinut kirkollisen opetuksen ja elämäkatsomustiedon opetuksen tekemistä keskenään täysin valinnaisiksi myös näihin kirkkoihin kuuluville varusmiehille.

Luukkainen on viitannut kirjoituksessaan aiemman kantelunsa (772/4/11) kirkollisia oppitunteja koskevaan osaan ja perustellut yllä mainittua vaatimustaan sillä, että puolustusvoimien kirkolliset oppitunnit olisivat perustuslain 11 §:ssä tarkoitettua uskonnon harjoittamista, johon kyseisen lainkohdan mukaan kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti. Luukkainen on katsonut puolustusvoimien kirkollisten oppituntien tilanteen olevan nykyisellään laitton, sillä evankelisluterilaiseen kirkkoon ja ortodoksiseen kirkkoon kuuluville nämä oppitunnit kuuluvat palvelukseen, eikä heillä ole mahdollisuutta niistä kieltäytyä.

Luukkainen on vaatinut Yleisen Palvelusohjesäännön (YLPALVO) muuttamista lait-toman asiantilan korjaamiseksi siten, että kirkollinen opetus ja elämäkatsomustie-don opetus olisivat keskenään täysin valinnaiset. Toisena, joskin itselleen epä-mieluisana, vaihtoehtona asian korjaamiseksi Luukkainen on esittänyt säädettäväk-si lakia, joka velvoittaisi evankelisluterilaiseen kirkkoon ja ortodoksiseen kirkkoon kuuluvat varusmiehet osallistumaan puolustusvoimien kirkolliseen opetukseen. Luukkaisen mukaan pelkillä puolustusvoimien ohjesäännöillä ei voida määrätä vel-vollisuudesta osallistua kirkolliseen opetukseen, sillä tämä velvollisuus rajoittaa pe-rustuslailla turvattuja uskonnon ja omantunnon vapautta sekä yhdenvertaisuutta, minkä johdosta siitä tulee perustuslain 80 §:n nojalla säätää lailla.

Edelleen Luukkainen on tarkastellut kirjoituksessaan laajalti sitä, miten kirkollisen työn osuutta puolustusvoimien koulutuksessa on käsitelty muun muassa viimeaikai-sissa lainsäädäntöuudistuksissa, asevelvollisuuslakitoimikunnassa, puolustuslaki-komiteassa, kirkko- ja valtiokomiteassa sekä Pääesikunnan pysyväismääräyksessä vuodelta 1970. Luukkainen on tarkastellut myös muun muassa vuoden 1922 us-konnonvapauslakia, koulu- ja seminaarilainsäädäntöä sekä uskonnonvapautta van-kiloissa.

Lisäksi Luukkainen on kirjoituksessaan arvostellut elämäkatsomustiedon opetuk-sen sisältöä ja järjestämistä puolustusvoimissa. Luukkainen on katsonut olevan pe-rustuslain vastaista syrjintää, että varusmiesten elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteista ja aiheista ei ole omia ohjesääntöjä ja hallinnollisia määräyksiä samalla tavoin kuin kirkollisesta opetuksesta. Luukkainen on myös katsonut elämäkatso-mustiedon opetuksen olevan järjestetty niin puutteellisesti, että kirkollisista oppitun-neista vapautukseen oikeutetuille syntyy käytännön pakko osallistua muillekin kuin ensimmäiselle kirkolliselle oppitunnille, minkä johdosta perustuslain takaama us-konnon ja omantunnon vapaus ei tosiasiallisesti toteudu.

3. Maavoimien esikunnan lausunto

3.1. Kirkolliset oppitunnit

Maavoimien esikunta viittaa varusmiesten uskonnonvapauden toteutumisesta an-tamiinsa aiempiin lausuntoihin ME35599/22.10.2008 ja MH15798/4.5.2011.

Edelleen Maavoimien esikunta katsoo, etteivät puolustusvoimien kirkolliset oppitun-nit ole luonteeltaan Luukkaisen väittämällä tavalla uskonnon harjoittamista. Tämä on luettavissa jo Pääesikunnan säätämästä varusmiesten kirkollista opetusta kos-kevasta normista (PVHSM Kirkollinen ala 024 - PEHENKOS Varusmiesten kirkolli-nen opetus), jonka mukaan kirkollisen opetuksen aiheet ovat kirkollinen työ puolus-tusvoimissa ja varusmiespalveluksen haasteet, maanpuolustuksen etiikka ja soti-lasvala, elämänvaiheet ja haasteet, poikkeusolojen kirkollinen työ ja kaatuneiden huolto, johtajaksi kasvaminen ja johtamisen etiikka sekä uskonto, elämäkatsomus ja kansalaisvastuu.

Kirkollinen opetus on sisällöltään kansalaiskasvatuksen ja etiikan opetusta, joka perustuu suomalaisen sotilaspedagogiikan parissa vakiintuneeseen, tieteellisesti tutkittuun näkemykseen sotilaan toimintakyvystä, johon vaikuttavat ihmisen toiminnan eri osa-alueet - mukaan lukien eettinen ja hengellinen puoli yhdessä fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten osatekijöiden kanssa. Lisäksi suuri osa kirkollisesta opetuksesta liittyy läheisesti puolustusvoimien toimintaan, kuten esimerkiksi kaatuneiden huoltoa koskevat oppitunnit, joiden sisältö muotoutuu yhtäältä Suomea sitovista Geneven sopimukseen perustuvista velvoitteista koskien sodassa haavoittuneiden, kuolleiden, sotavankien ja siviiliväestön kohtelua.

Verrattaessa puolustusvoimien kirkollista opetusta perusopetuksen opetussuunnitelman mukaiseen uskonnonopetukseen, jonka tavoitteena on muun muassa perehdyttää omaan uskontoon sekä tutustuttaa muihin uskontoihin, voidaan todeta, että uskonnollinen kytkentä on puolustusvoimien opetuksen piirissä huomattavasti vähäisempi. Perustuslakivaliokunta on lisäksi mietinnössään (PeVM 10/2002 vp) todennut, että koulujen oman uskonnon opetusta ovat tiedollisen aineksen ohella esimerkiksi rukous, virsi ja tutustuminen uskonnollisiin toimituksiin. Tämän sisällöstä uskonnon opetuksesta perustuslakivaliokunta on nimenomaisesti todennut, ettei se ole perustuslaissa tarkoitettua uskonnon harjoittamista. Tätä taustaa vasten voidaan perustellusti todeta, ettei myöskään puolustusvoimien kirkollista opetusta voida pitää Luukkaisen kuvailemalla tavalla uskonnon harjoittamisena.

Näin ollen kirkollisten oppituntien sisällyttäminen evankelisluterilaiseen ja ortodoksisen kirkkoon kuuluvien varusmiesten palvelukseen ei loukkaa heidän perustuslain mukaista uskonnonvapauttaan. Yllä kuvatus sisällöisille kirkollisille oppitunneille osallistumista ei myöskään voida pitää sellaisena perustuslain 80 §:ssä tarkoitettuna yksilön oikeutena tai velvollisuutena, jonka perusteista olisi säädettävä lailla.

Lisäksi eduskunnan apulaisoikeusasiamies on Luukkaisen aiempia kanteluita koskevassa ratkaisussaan 28.12.2010 yksiselitteisesti todennut, ettei lainvastaisena voida pitää sitä, että puolustusvoimien koulutukseen sisältyy myös kirkollista opetusta.

3.2. Elämäkatsomustiedon opetus

Maavoimien Esikunta katsoo myös, ettei Luukkaisen väite elämäkatsomustiedon opetuksen puutteellisesta järjestämisestä pidä paikkaansa.

Luukkainen on kirjoituksessaan katsonut, että kirkollinen opetus on aihepiireiltään vahvasti sidottu sotilaan koulutukseen kun taas elämäkatsomustiedon opetus ei ottaisi riittävästi huomioon puolustusvoimille asetettuja tavoitteita ja asepalveluksen valinnoita oppilaita. Tästä voi Luukkaisen mukaan seurata se, että kirkollisesta opetuksesta vapautetut varusmiehet valitsevat kirkolliset oppitunnit elämäkatsomustiedon opetuksen sijasta, vaikka sinänsä haluaisivatkin saada uskonnotonta opetus-

ta. Mikäli kirkollisesta opetuksesta vapautetuille muodostuu käytännön pakko osallistua muillekin kuin ensimmäiselle kirkolliselle oppitunnille, perustuslain takaama uskonnon ja omantunnon vapaus ei tosiasiallisesti toteudu.

Lisäksi Luukkainen on kannellut siitä, että elämäkatsomustiedon opetuksesta ei ole omaa hallinnollista määräystä ja katsonut elämäkatsomustiedon opetuksen normittamisen kirkollista opetusta koskevan kirkollisen alan normin, PVHSM 024 - PEHENKOS Varusmiesten kirkollinen opetus, kautta olevan vastoin perustuslain 6 §:n syrjintäkieltoa.

Tosiasiassa Pääesikunnan henkilöstöosaston laatima normi 018 (PVHSM Kirkollinen ala 018 - PEHENKOS Osallistuminen kirkolliseen opetukseen ja kirkollisiin tilaisuuksiin) määrittää sen, keillä on oikeus ja keillä velvollisuus osallistua kirkolliseen opetukseen sekä niiden henkilöiden aseman, jotka eivät kirkolliseen opetukseen osallistu. Normissa säädetään ns. "korvaavasta opiskelusta", joka on tarkoitettu kirkollisille oppitunneille ja kirkollisiin tilaisuuksiin osallistumisesta vapautetuille varusmiehille. Korvaava opiskelu sisältää normin mukaan yksikössä valvojan johdolla tapahtuvaa elämäkatsomustiedon opetusta, josta vastaa sotilaspappi. Koska kyseessä on sananmukaisesti kirkollisen opetuksen korvaava opetus, on itsestään selvää, että opetus käsittää sisällöllisesti samat aihealueet kuin kirkollinen opetuskin, tosin ilman uskonnollista näkökulmaa.

Yllä kuvatulla tavalla Luukkaisen väite siitä, että kirkollisesta opetuksesta vapautetut varusmiehet olisivat käytännössä pakotettuja valitsemaan kirkolliset oppitunnit niiden puolustusvoimien tarpeita vastaavan sisällön vuoksi, on perusteeton. Tästä esimerkkinä ovat liitteet korvaavan opetuksen opetusmateriaalista aiheista "Kaatuneiden huolto" ja "Elämäkatsomustieto, 1. Sota", jotka vastaavat kirkollisen opetuksen aiheita "Poikkeusolojen kirkollinen työ ja kaatuneiden huolto" ja "Maanpuolustuksen etiikka ja sotilasvala". Nämä materiaalit on jaettu puolustusvoimien koko sotilaspapistolle ja ne on liitetty tähän lausuntoon liitetiedostoina.

Todettakoon myös, että Luukkaisen kantelu sisältää kirkollista opetusta koskien ristiriitaisia huomautuksia. Yhtäältä Luukkainen väittää kirkollisten oppituntien olevan luonteeltaan uskonnon harjoittamista ja toisaalta taas kuvaa niiden vahvaa kytkeytystä sotilaan koulutukseen sekä puolustusvoimien tavoitteisiin ja vaatii yhdenvertaisuuden nimissä elämäkatsomustiedon opetukseen samoja aiheisisältöjä.

Edelleen lienee syytä mainita, että eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ratkaisussaan 28.12.2010 todennut, ettei elämäkatsomustiedon opetuksen järjestämisessä tullut ilmi laillisuusvalvojan toimenpiteitä edellyttäviä puutteita.

3.3. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen päätöksen 28.12.2010 aiheuttamat jatkotoimenpiteet

Maavoimien Esikunta toteaa, että siltä osin kuin on kysymys puolustusvoimien kirkollista työtä koskevan ohjeistuksen kehittämisestä, kysymys on valtakunnallisesta ohjeistuksesta, josta vastuu kuuluu Pääesikunnalle.

Maavoimissa kirkollisessa työssä on noudatettu voimassa olevan YLPALVO:n määräyksiä ja ohjeita sekä muuta kirkollisesta työstä annettua ohjeistusta. Tältä osin Maavoimien Esikunta viittaa edellä lausuttuun ja Maavoimien Esikunnan aiemmin viitatuissa lausunnoissa esittämiin näkemyksiin.

3.4 Lopuksi

Maavoimien Esikunta toteaa lopuksi, että Jouni Luukkaisen kirjoituksissaan esittämät väitteet puolustusvoimien koulutukseen sisältyvistä kirkollisista oppitunneista uskonnonharjoittamisena ja elämänkatsomustiedon opetuksen puutteellisista järjestelyistä eivät pidä Maavoimien Esikunnan näkemyksen mukaan paikkaansa ja Luukkaisen kirjoitusten ei siten tulisi antaa aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Esikuntapäällikkö
Kenraalimajuri

Juha-Pekka Liikola

Sotilaslakimies (sektorijohtaja)
Varatuomari

Juha Lindberg

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu

LIITTEET

Tekstissä mainitut opetusmateriaalit

JAKELU

TIEDOKSI

20.1.2012

Pääesikunta
Oikeudellinen osasto
PEoik-os
PL 919
00131 HELSINKI

PEOIKOS:n asiakirja AH27300/20.12.2011

**LAUSUNTO KOSKIEN JOUNI LUUKKAISEN SELVITYSTÄ, VASTINETTA JA
JATKOKANTELUA PUOLUSTUSVOIMIEN KIRKOLLISTA TYÖTÄ KOSKEVAN
OHJEISTUKSEN JA KÄYTÄNNÖN NYKYTILASTA**

Pääesikunnan henkilöstöosaston kirkollisen alan lausunto koskien puolustusvoimien kirkollista työtä koskevan ohjeistuksen ja käytännön nykytilasta on liitteessä 1.

Kenttäpiispa

Hannu Niskanen

Kenttärovasti

Seppo Ahonen

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

LIITTEET

Liite 1 Pääesikunnan kirkollisen alan lausunto

JAKELU

TIEDOKSI

LAUSUNTO KOSKIEN JOUNI LUUKKAISEN SELVITYSTÄ, VASTITETTA JA JATKOKANTELUA PUOLUSTUSVOIMIEN KIRKOLLISTA TYÖTÄ KOSKEVAN OHJEISTUKSEN JA KÄYTÄNNÖN NYKYTILASTA

Perustuslain 127 § mukaan jokainen Suomen kansalainen on velvollinen osallistumaan isänmaan puolustukseen tai avustamaan sen mukaan kuin laissa säädetään. Oikeudesta saada vakaumuksen perusteella vapautus osallistumisesta sotilaalliseen maanpuolustukseen säädetään lailla. Kirkollisen työn asema puolustusvoimissa on säädetty laissa. Laki puolustusvoimista, valtioneuvoston asetus puolustusvoimista, Tasavallan presidentin asetus sotilas- ja palvelusarvoista sekä kirkkolaki määrittelevät työn aseman ja sen oikeutuksen. Sotilaspapiston toteuttamat kirkollisen opetuksen järjestelyt perustuvat yhtäältä myös Suomea sitoviin kansainvälisiin sopimuksiin.

Uskonnonvapaus on perustuslain mukainen perusoikeus. Siihen kuuluu oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus sekä oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Siinä uskonto ymmärretään paitsi yksilön valinnaksi myös yhteisön perinteen osaksi. Valtion tehtävänä on turvata uskonnonvapaus ja luoda edellytykset sen toteutumiselle. Nämä perusoikeudet koskevat puolustusvoimien henkilökuntaa ja varusmiehiä.

Suomen eduskunnan perustuslakivaliokunnan mukaan uskonnonvapaus edellyttää yksilön mahdollisuutta saada uskonnollista tai elämänskatsomuksellista opetusta. Perustuslakivaliokunnan vuoden 2003 kannan mukaan uskonnonopetus kuuluu uskonnonvapauteen, mutta ei ole uskonnonharjoittamista. Uskonnonopetusta käsitellessään perustuslakivaliokunta on painottanut 2003 uskonnonvapauden positiivista ulottuvuutta. Uskonnonvapaus on uskonnollisiin yhdyskuntiin (ml luterilaiseen tai ortodoksiseen kirkkoon) kuuluville oikeutta saada oman uskontonsa opetusta. Vastaavasti se on kirkkoihin ja muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomille oikeutta saada elämänskatsomustiedon opetusta.

Perustuslakivaliokunta teki ratkaisullaan tiettäväksi, ettei uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvien osallistuminen oman uskontonsa harjoittamistilaisuuksiin ollut ristiriidassa asianomaisten uskonnon- eikä omantunnonvapauden kanssa.

Uuden uskonnonvapauden oppilaitoksia, oppilaita ja opiskelijoita koskevat päätökset ovat periaatteellisia linjanvetoja, joista keskeiset periaatteet ovat näiltä osin sovellettavissa myös muihin valtion laitoksiin.

Positiivinen oikeus uskonnonopetukseen ja muuhun katsomusopetukseen tekee uskonnonvapauslaista myös kulttuurilain. Uskonto kuuluu merkittävänä ja kiinteänä osana sekä suomalaiseen että globaaliin sotilaskulttuuriin.

Kirkollisen työn toteuttamisessa otetaan huomioon uskonnonvapauteen sisältyvät oikeudet ja vapaudet. Se korostaa oikeudenmukaisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoisuutta sekä pyrkii tukemaan kaikkia puolustusvoimissa palvelevia uskontokunnasta tai vakaumuksesta riippumatta.

Jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus sekä jokaiselle turvataan oman uskonnon harjoittamisen oikeus. Ketään ei aseteta uskonnollisen tai muun vakaumuksen takia eriarvoiseen asemaan.

Kirkollisiin tilaisuuksiin ja hartauksiin voivat osallistua kaikki varusmiehet uskontokunnasta riippumatta. Jos varusmies vakaumuksensa vuoksi tai omantunnonsyistä ei osallistu kirkollisiin tilaisuuksiin, on perusyksikön päällikkö velvollinen järjestämään hänelle ohjattua elämäntietämystiedon tai etiikan opiskelua. Varusmiehen uskonnonvapaus toteutuu siinä, että kirkkoon kuuluville varusmiehille järjestetään heidän vakaumuksensa mukaista uskonnollista palvelusta ja vastaavasti kirkkoon kuulumattomille eettistä ja elämäntietämystietoon liittyvää palvelusta. Kirkolliset tilaisuudet ja opetus ovat palvelusta ja ne merkitään viikko- ja päiväpalvelusohjelmiin ja niistä ilmoitetaan asianmukaisesti. Varusmiehen vakaumusta kunnioitetaan palvelusohjelmaa suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Puolustusvoimien kirkollinen ala on uudistanut hallinnollisen normin "Osallistuminen kirkolliseen opetukseen ja kirkollisiin tilaisuuksiin" HF15/7.10.2009. Tämän hallinnollisen määräyksen periaatteet on otettu huomioon kirkollisen alan henkilöstön, palkatun henkilöstön ja varusmiesten koulutuksessa.

Kirkollisille oppitunneille ja kirkollisiin tilaisuuksiin osallistumisesta vapautetuille varusmiehille tulee järjestää yksikössä valvojan johdolla tapahtuvaa elämäntietämystiedon opetusta, josta vastaa sotilaspappi. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi lukion elämäntietämystiedon opetuksessa käytettävää aineistoa. Kirkollisen opetuksen hallinnollinen määräys puhuu lähinnä korvaavasta opetuksesta, joka ei edellytä omaa normia.

Kirkollisen alan henkilöstön koulutus ja ammattitaito, pätevyys ja sopivuus antavat hyvän lähtökohdan kirkollisen opetuksen ja elämäntietämystiedon suunnitteluun ja toteutukseen. Hyvät yhteydet eri uskonnollisiin yhdyskuntiin ja muihin sidosryhmiin lisäävät sotilaspapiston osaamista laissa ja asetuksissa määrätyn työn toteutuksessa.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ratkaisussaan 28.12.2010 katsonut, että ei voida pitää lainvastaisena sitä, että puolustusvoimien koulutukseen sisältyy myös kirkollista opetusta. Hän on todennut myös, ettei elämäntietämystiedon järjestämisessä tullut ilmi laillisuusvalvojan toimenpiteitä edellyttäviä puutteita.